

Latvijas Disleksijas biedrība

Reģ. Nr. 40008179928 Elvīras iela 13b-36, Rīga
AS Swedbank, Kods: HABALV22; Konts: LV27HABA0551031236538
www.disleksija.lv e-pasts: info@disleksija.lv Tālr. nr.: +371 29494994

Finanšu ministrija

Irma.Bondare@fm.gov.lv

Anna.Pukse@fm.gov.lv

CC Izglītības un zinātnes ministram
Vjačeslavam Dombrovskim

Latvijas Disleksijas biedrība ir iepazīsies ar Finanšu ministrijas izstrādāto un publiskajai apspriedei piedāvāto darbības programmu „Izaugsme un nodarbinātība” 1.versija ES Struktūrfondu apguvei 2014.-2020 un sniedz savus priekšlikumus:

1. Aicinām papildināt programmas projekta (142) rindkopu šādā redakcijā:

„Lai veicinātu izglītojamo ar speciālām vajadzībām integrāciju izglītības iestādēs, **nepieciešams pilnībā atteikties no speciālo programmu licencēšanas kārtības**, tās vietā ieviešot principu „nauda seko” skolēnam ar speciālām vajadzībām jebkurā mācību iestādē jebkurā izglītības pakāpē, vidējo un augstāko ieskaitot.”

Pamatojums: Pašreizējā kārtība, ka speciālās izglītības pakalpojums ir pieejams tikai licencētās speciālās izglītības programmās, ir nevienlīdzīgs un skolēnus diskriminējošs, jo skolēnam netiek garantēts valsts vienlīdzīgi apmaksāts speciālās izglītības pakalpojums jebkurā skolā, kas savlaicīgi un mobili būtu pieejams skolēnam, bet tā nodrošinājumu un pieejamību nosaka tikai skolas vēlme licencēt speciālo programmu. Otrkārt, pašreizējā kārtība ar programmu licencēšanu arī nenodrošina skolēnam vajadzīgo izglītības pakalpojumu, jo katra pašvaldība, kas saņem valsts budžeta finansējumu speciālo programmu nodrošinājumam, skolām nodod ļoti dažādu finansējuma apjomu. Treškārt, iepriekš definētas speciālās programmas ir pedagoģiski neefektīvas, jo tās neatbilst skolēnu individuālajām vajadzībām, jo katra programma ietver vairākas, bieži vien ļoti atšķirīgas diagnozes, līdz ar to nav iespējama viena iepriekš definēta speciālā programma, kas būtu efektīva visiem skolēniem valstī. Tāpat nekur attīstītajās pedagoģiskās sistēmās nepastāv šāda iepriekšdefinētu speciālo izglītības programmu sistēma un nav pētnieciski pierādīts, ka tās ir efektīvas Latvijā. **Speciālo izglītības programmu licencēšanas sistēma veicina sociālo nevienlīdzību izglītībā un vēlāk profesijas apguvē un darba tirgū, nevis mazina to;** tas ir pilnīgā pretrunā ar šīs darbības programmas mērķi - mazināt sociālo nevienlīdzību un atstumtību.

2. Papildināt programmas projekta (142) rindkopu ar šādu teikumu: Nodrošināt to, ka visi skolēni, kuriem ir identificētas speciālās izglītības vajadzības, saņem viņiem nepieciešamo

valsts apmaksātu izglītības pakalpojumu, kas ir identisks (nodrošinājuma un finansējuma apjoma ziņā) izglītības pakalpojumam speciālā skolā vai klasē.

Pamatojums: Pašreiz ļoti daudzi skolēni, kuriem ar pedagoģiski medicīniskās komisijas atzinumu ir identificēta kāda speciālā vajadzība, nesaņem nekādu papildus izglītības pakalpojumu, jo pašreizējais izglītības tiesiskais regulējums pieļauj tādu situāciju. Tas nozīmē to, ka valsts institūcijas (pedagoģiski medicīniskās komisijas) veic administratīvas darbības (atzinumu izsniegšana, semināru vadīšana skolotājiem, utml.), bet tajā pašā laikā nezina, vai viņu identificētie skolēni jebkad saņem palīdzību. Neviena institūcija neaizstāv skolēnu tiesības saņemt viņiem vajadzīgo izglītības pakalpojumu. VISC un valsts pedagoģiski medicīniskā komisija apgalvo, ka viņi nezina, kāda ir starpība starp to skolēnu skaitu, kas ir saņēmuši atzinumus un tiem, kas saņem valsts apmaksātus speciālās izglītības pakalpojumus, bet mūsu organizācijas darbība šajā nozarē vairāku gadu garumā un valsts un pašvaldību ik gadus izsniegto atzinumu skaits liecina, ka šādu skolēnu ir ļoti daudz.

3. Lūdzam papildināt programmas projekta (142) rindkopu ar šādu teikumu: „Nodrošināt skolēniem ar speciālām vajadzībām, prioritāri skolēniem ar redzes un mācīšanās traucējumiem (disleksija, disgrāfija) informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT) un veikt adaptīvo tehnoloģiju (runas sintezators, utt.) attīstīšanu, iepirkšanu un nodrošināšanu skolēniem ar speciālām vajadzībām.

Pamatojums: Latvijas izglītībā nav noteikts un nodrošināts pat standarta IKT un programmatūras izmantošana skolēniem ar mācīšanās un valodas traucējumiem, lai gan attīstītajās izglītības sistēmās IKT un adaptīvās tehnoloģijas izmanto 8-12% skolēnu. Nenodrošinot IKT izmantošanu, skolēni ar disleksiju un disgrāfiju tiek atklāti diskriminēti - viņiem netiek nodrošināts vienīgais atbalsta veids, kas mazina viņu speciālās vajadzības ietekmi uz spēju adekvāti parādīt savas zināšanas un pilnvērtīgi un neatkarīgi mācīties.

4. Lūdzam papildināt programmas projekta (142) rindkopu ar šādu teikumu: **Atteikties nodāžu speciālo vajadzību padomju definīcijām un traktējumiem**, jo tas veido situāciju, kad dažu terminu starptautiskā izpratne nav savietojama ar izpratni, kāda šiem terminiem ir Latvijā, līdz ar to tiek uzturēta un veidota skolēniem nelabvēlīga, nezinātniska un segregēta izglītības vide.

Pamatojums: Nekur pasaulē mācīšanās traucējumi netiek saistīti ar „pazeminātu intelektu”, kā tas tiek darīts Latvijas izglītības sistēmā. Līdz ar to Latvijā tiek neprecīzi lietoti tādi speciālās izglītības termini kā mācīšanās traucējumi, disleksija, valodas traucējumi. Pirmkārt, dalījums pēc intelekta primāri veicina skolēnu segregāciju pēc kopējām spējām, kas ir pretrunā gan citu valstu pētījumiem, gan pedagoģiskajai praksei, gan iekļaujošas izglītības un sabiedrības būtībai. Otrkārt, šis neprecīzais mācīšanās traucējumu traktējums pilnībā izslēdz no potenciālā speciālās izglītības pakalpojumu loka spējīgus un ļoti spējīgus skolēnus ar mācīšanās traucējumiem, kas ir gan milzīgs individuāls zaudējums un cilvēktiesību pārkāpums, gan zaudējums visai sabiedrībai, jo izglītības sistēma neļauj pilnībā realizēt savu potenciālu daudziem spējīgiem untalantīgiem skolēniem, kuriem ir speciālās vajadzības. Šīs bīstamās koncepcijas sekas ir tās, ka Latvijā vidējā izglītībā nav licencēta neviena programma skolēniem ar mācīšanās un valodas traucējumiem, kas nozīmē, ka visi skolēni ar šīm vajadzībām vidējā izglītībā tiek diskriminēti vai no tās izspiesti.

5. Lūdzam darbības programmas (142) rindkopā noteikt integrācijas/iekļaušanas **rezultatīvos rādītājos**, nosakot gan to, par cik skolēniem samazināsies speciālo skolu un klašu skolēnu skaits, gan to, cik daudzi skolēni ar speciālām vajadzībām saņems speciālās izglītības pakalpojumus.
6. Lūdzam darbības programmas (152) rindkopu papildināt ar jaunu apakšpunktu “drošas un cieņpilnas skolas vides veidošana”.

Pamatojums: Saskaņā ar Pasaules Veselības Organizācijas pētījuma datiem¹, Latvijas skolās ir vieni no augstākajiem vienaudžu neiecietības un vardarbības rādītājiem 38 pētīto valstu vidū, gada laikā policija saņem ap 6000 iesniegumu par vardarbību skolās (Latvijā 2011/12. gadā bija 218442 skolnieku). Gadījums Jaunjelgavā², kas ieguva plašu rezonansi sabiedrībā, iezīmēja vairākas nopietnas problēmas – sistēmiskas pieejas trūkumu valstiskā līmenī, nepietiekamu kapacitāti drošas vides nodrošināšanai, kā arī nepietiekamas pedagogu, citu speciālistu, vecāku zināšanas, par ko tika spriests arī Saeimas Izglītības komisijas sēdē 30.06.2013³

Vēlamies uzsvērt, ka Eiropas Komisija norāda, ka Struktūrfondu plānošanai un apguvei ir jānotiek, iesaistot un izmantojot sabiedrības grupas un to organizācijas kā resursu, lai nodrošinātu attīstību ikvienā jomā.

Ar cieņu,

Latvijas Disleksijas biedrības valdes loceklis

¹ Currie et.al. (2010). *Social determinants of health and well-being in Young children. International report from 2009/2010 report.* World Health Organization. Source: <http://www.euro.who.int/en/what-we-do/health-topics/Life-stages/child-and-adolescent-health/publications/2012/social-determinants-of-health-and-well-being-among-young-people.-health-behaviour-in-school-aged-children-hbsc-study>

²Laikraksts Izglītība un Kultūra, <http://www.izglitiba-kultura.lv/zinas/ikvd-jaunjelgavas-vidusskolas-5klases-kausliga-skolena-mate-uzdevusies-par-nepilngadigo-lietu-inspektori-un-izvaicajusi-bernus>

³Paziņojums medijiem, Saeima, <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/21033-izglitibas-komisijas-deputati-vardarbibas-gadījumos-skolas-jaizverte-gan-valsts-un-pasvaldibu-instit>

Pielikumā. Komentētās rindkopas.

(142) Pēc Eiropas speciālās izglītības attīstības aģentūras datiem (2012) par izglītojamiem ar speciālām vajadzībām izglītības nodrošināšanu Latvija ir viena no nedaudzajām Eiropas Savienības valstīm, kurā izglītojamie ar speciālām vajadzībām (88,9%) izglītību iegūst pārsvarā speciālās izglītības iestādēs un tikai neliela daļa (11,1%) ir iekļauti/integrēti vispārizglītojošajās klasēs. Lai veicinātu izglītojamo ar speciālām vajadzībām integrāciju izglītības iestādēs, nepieciešams izstrādāt jaunus un pārskatīt esošos mācību priekšmetu programmu paraugus izglītojamiem ar garīgās attīstības traucējumiem, nodrošināt kvalitatīvu pedagogu profesionālās pilnveidi darbam ar izglītojamiem ar speciālām vajadzībām, izstrādāt atbilstošu, zinātniski pamatotu mācīšanas metodiku, kā arī izstrādāt metodiskos ieteikumus darbam ar izglītojamiem, kuriem ir speciālās vajadzības, iekļaujošā un integratīvā vidē.”

(152) Otrs pamatnostādņu projektā izvirzītais mērķis ir paaugstināt izglītības vides kvalitāti, veicot satura pilnveidi un attīstot atbilstošu infrastruktūru. Lai to nodrošinātu, nepieciešama:

- 1) visaptveroša izglītības satura pilnveide un īstenošana;
- 2) individualizēta izglītības procesa nodrošināšana 21.g.s izglītības vides kontekstā;
- 3) pedagogu motivācijas un profesionālās kapacitātes paaugstināšana;
- 4) priekšlaicīgi mācības pametušo un izglītību neieguvušo skaita samazināšanas prevencija;
- 5) izglītības kvalitātes monitoringa īstenošana.